

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
האגף לחינוך מבוגרים

רמת הבחינה : גמר
מועד הבחינה : מועד קיץ (אוגוסט) 2020, תש"ף
היקף הבחינה : 2 יח"ל
מספר שאלון : 990312

תיכונות
ככה עולים כיתה בחיים

**מדעי ההתנהגות - 2 יח'
מחונן**

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה, בשאלון זה ארבעה פרקים:

פרק ראשון: $40 = (10 \times 4)$ נקודות
פרק שני: $14 = (7 \times 2)$ נקודות
פרק שלישי: $30 = (3 \times 10)$ נקודות
פרק רביעי: $16 = (4 \times 4)$ נקודות

סה"כ: 100 נקודות

ג. הוראות מיוחדות:

- קראו את ההנחיות בקפדנות לפני שתגשו לפתרון הבחינה.
- כתבו בכתב ברור.
- אין לענות על יותר שאלות מהמצוין בהנחיות.

ד. מלאו את הפרטים הבאים:

פרטי הנבחן:	פרטי מרכז ההשכלה:										
מספר הנבחן ברשימה: _____	שם המוסד: _____										
שם משפחה + פרטי: _____	שם היישוב: _____										
ת.ז. <table border="1"><tr><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td></tr></table>											שם מרכז הבחינה: _____

שם המעריך: _____
ציון הבחינה: _____

בהצלחה!

פרק ראשון (40 נקודות)

לפניכם 12 שאלות. עליכם לענות על עשר שאלות בלבד.
הקיפו בעיגול את התשובה המתאימה ביותר (לכל תשובה נכונה 4 נקודות).

1. **מניע פנימי הוא:**
  - א. תחושת סיפוק שהאחר נותן לאדם
  - ב. צורך פנימי לביצוע שאינו תלוי בגורם חיצוני
  - ג. תחושת נסיגה בתחום החיים
  - ד. רצון לאחד את המשפחה המורחבת

2. **אנתרופולוגיה היא תחום דעת העוסק ב:**
  - א. מדע הדתות
  - ב. דימוי עצמי
  - ג. ביולוגיה ורפואה
  - ד. התפתחות התרבות האנושית

3. **אינטליגנציה רגשית מאפשרת לאדם:**
  - א. להבין היטב את מה שהוא קורא
  - ב. לעסוק ביצירה אמנותית
  - ג. להרוויח כסף
  - ד. להיות חסין רגשית ולקדם את עצמו

4. **למידה מתבצעת על ידי:**
  - א. חיקוי של הסביבה
  - ב. ניסוי וטעייה
  - ג. אינסטינקט ותחושת בטן
  - ד. תשובות א' וב' נכונות

5. **הדימוי האישי:**
  - א. לא משתנה לעולם
  - ב. יכול להשתנות במהלך החיים
  - ג. מדרדר עם התקדמות הגיל
  - ד. תמיד חיובי

6. **אדם יזכור מידע טוב יותר ככל ש:**

- א. המידע יהיה רלוונטי יותר עבורו
- ב. יהיו בו יותר פריטי מידע
- ג. השפה בה המידע יעבור תהיה חדשה עבורו
- ד. המידע יעבור באופן חזותי ובאמצעים חדשניים עבורו

7. **בגיל המבוגר:**

- א. מצב הרוח משתפר בדרך כלל
- ב. הזיכרון לטווח הארוך נעלם
- ג. הזיכרון לטווח הקצר נחלש
- ד. הזיכרון מתחדד

8. **מנהל דמוקרטי מניע את עובדיו על ידי:**

- א. מתן הוראות ופקודות
- ב. ביטול משימה במצב של אי הבנה
- ג. הטלת משימות לטווח הקצר בלבד
- ד. שיתוף לתכנון ועבודה עד השגת המשימה

9. **תקשורת חוסמת:**

- א. מייצרת חסימה רגשית וקושי במתן משוב
- ב. מעודדת דיאלוג פורה
- ג. מכבדת ומשתפת את כל המעורבים
- ד. נחסמת על ידי בעיה טכנולוגית

10. **הפסיכולוגיה עוזרת:**

- א. להקל על בעיות רגשיות
- ב. להקל על בעיות קוגניטיביות
- ג. לשפר את המצב הכספי
- ד. לשפר את ההופעה החיצונית

11. מנהיג פורמלי:

- א. עובר מבחני ידע לפני מינוי
- ב. חייב להיות מבוגר ומנוסה
- ג. חייב להיות כריזמטי
- ד. נבחר רשמית לתפקיד בבחירות או במינוי

12. הקבוצה הראשונית של האדם היא:

- א. המשפחה שהקים – אשתו וילדיו
- ב. משפחת המוצא
- ג. עמיתיו לעבודה
- ד. המשפחה המורחבת

פרק שני – היגדים (14 נקודות)

בפרק זה תשעה היגדים. ענו על שבעה מתוכם – הקיפו בעיגול "נכון" או "לא נכון"
(לכל תשובה נכונה 2 נקודות).

1. "דור הסנדוויץ'" הוא הדור השני שנולד במדינה.
נכון / לא נכון
2. "הקן המתרוקן" מתאר את שלב התרחבות המשפחה.
נכון / לא נכון
3. על פי מאסלו, הצורך הבסיסי ביותר של אדם הוא מימוש עצמי.
נכון / לא נכון
4. בשימוש ברשתות חברתיות קיימות גם סכנות.
נכון / לא נכון
5. משפחה מסורתית שמרה טוב יותר על השוויון המגדרי.
נכון / לא נכון
6. אין הבדל בין אינטליגנציה רגשית לאינטליגנציה שכלית.
נכון / לא נכון
7. הטלפון החכם משפיע באופן שלילי על היחסים במשפחה.
נכון / לא נכון
8. מי שזוכה בתפקיד לאחר מכרז הוא מנהיג טבעי.
נכון / לא נכון
9. תקשורת אסרטיבית כופה דעות ומעשים על הזולת.
נכון / לא נכון

פרק שלישי – אירוע (30 נקודות)

לפניכם שני אירועים, בחרו אחד מתוכם. נא הקפידו לענות על השאלות הכלולות באירוע (לכל תשובה נכונה 10 נקודות).

אירוע א'

משנת 2013 צה"ל מטפל בפצועים סורים – נשים, גברים וילדים – בגבול ברמת הגולן. על אף היותם ממדינת אויב, הוא מעניק להם טיפול ראשוני, ולאחר מכן הם מועברים לבתי חולים בצפת ובנהריה. רוב הפצועים סובלים מפגיעות קשות ומורכבות וזוכים לטיפול ממושך, מקצועי ומסור, כולל ניתוחים ואשפוז. חלקם סובלים מטראומה נפשית כתוצאה מהמלחמה, מהפציעה ומאובדן הקרובים להם. עלות השירותים הללו היא עשרות מיליוני שקלים בשנה, אך ועדת הכספים של הכנסת החליטה להמשיך בהם, כי זוהי החלטה הומניטרית נכונה וראויה.

1. מהי נורמה חברתית? הדגימו על פי הקטע.

נורמה חברתית היא צורת התייחסות ופעולה, מנהג והתנהגות מקובלת. הנורמה מאפיינת חברה מסוימת או פרט בחברה, ונתפסת בה כראויה. הנורמה בקטע היא עזרה למי שנמצא בסכנה ללא כל שיקול כלכלי או שיקול אחר.

2. מהו הערך התרבותי שעליו מתבססות הנורמות שתיארתם?

הערך עליו מתבססת הנורמה כאן הוא עזרה לאדם באשר הוא אדם. ערך של הומניזם – סולידריות עם הנמצא במצוקה, והשקעת כל המשאבים כדי להביאו לבריאות פיזית ונפשית ללא קשר למוצאו ודתו.

3. מהי טראומה נפשית? מיהם שני בעלי המקצוע המוסמכים לטפל בטראומה נפשית?

טראומה נפשית היא מצב נפשי לאחר חוויית משבר קשה, לחץ חזק, אובדן או קושי רגשי מהיר וחזק. טראומה בדרך כלל תותיר עקבות על החווה – חוויה נשנית של הקושי ואי יכולת להשתחרר ממנו, עיבוד השבר או צמיחה והסתגלות אליו. המוסמכים לטפל הם פסיכיאטר ופסיכולוג.

טל, אור, פז, שיר ורוני מתנדבים בצוות להעשרת תלמידים בספרייה עירונית בדרום הארץ. כל אחד מהם הגיע לתוכנית מסיבותיו שלו.

טל הוא ממייסדי הפרויקט, והגיע כדי לשפר את תחושת השייכות שלו, של ילדיו ושל התושבים לספרייה. אור הצטרפה כדי לקבל המלצות, כך שתוכל בהמשך לעבוד כמורה. פז הגיעה כי לא הצליחה לממש את כישוריה ויכולותיה במקום עבודתה, וחשבה כי כאן תוכל. רוני חיפשה הערכה כלפיה כמתנדבת, אך גם חיפשה תמריצים כגון השתלמויות בבתי מלון, שי בחגים וצפייה בהצגות בחינם. שיר הגיעה כדי לקדם את חינוך ילדיה וילדי היישוב.

כל המתנדבים פועלים למען מטרה אחת: העלאת רמת הידע של הילדים והנוער בעיר שבה הם חיים.

1. הסבירו מהו מניע פנימי ומהו מניע חיצוני.

מניע פנימי נובע מצורך אישי פנימי של האדם שמקנן בו ומוביל אותו למימוש. מילוי הצורך הוא בעל חשיבות גדולה לאדם ומעניק לא פעם משמעות לחייו. מניע זה אינו תלוי בגורמים או אנשים חיצוניים או בתגמול.

מניע חיצוני גורם לאדם לפעול כדי לרצות או לספק גורם שהוא מחוצה לו ואינו בוער באדם כמו המניע הפנימי. הוא מביא לתגמול חיצוני כמו שבח או תמורה חומרית.

2. מי מהמתנדבים הגיע ממניע פנימי? מדוע?

טל ופז הם בעלי מניע פנימי כי הם מונעים מהצורך בתחושת שייכות או מימוש כישרון ויכולות כמו פז. בכך הם עונים על צורך בסיסי שלהם ואינם ממלאים צורך של אדם מחוץ להם.

3. מי מהמתנדבים הגיע ממניע חיצוני? מדוע?

אור, רוני ושיר הגיעו ממניע חיצוני. הם כולם מצפים לתגמול חומרי כתוצאה מהשתתפותם בפרויקט: בתי מלון, מתנות, הצגות ורמת החינוך לילדים. כל אלה יכלו גם להיות תמורות ממקום אחר ואינם עונים על צורך נפשי עמוק.

פרק רביעי – היגדים (16 נקודות)

לפניכם שישה היגדים בחרו ארבעה מתוכם. הסבירו את הטענה המוצגת במשפט (לכל תשובה נכונה 4 נקודות).

1. מנת המשכל (IQ) מצביעה על יכולת האדם ללמוד.

מנת משכל היא כלל כישורי החשיבה של האדם. המדד הזה מציג את רמת הכושר ללמוד, לחשוב ולהסתגל למצבים חדשים. זו תוצאה מספרית המושגת על ידי מבחנים קבועים, שפותחו במטרה למדוד את מידת התבונה של הנבדק, בהתאם לקבוצת הגיל ביחס לשאר האוכלוסייה.

2. תקשורת תקינה מהווה מפתח לחיי משפחה תקינים.

תקשורת תקינה היא קודם כל תקשורת מכבדת שאינה פוגעת בזולת אלא קשובה לו. מצב זה מייצר קרקע נוחה ליצירת דיאלוג, לביטחון ולאי חשש להיות כנה. כך, הורים וילדים מקשיבים ומבטאים כל צד את הבעיות ואת רצונותיהם. ללא כעס ותוקפנות ניתן להבין אחד את השני ויש גם מוכנות גבוהה יותר לעשות ויתור למען המשפחה או הילד.

3. ההתפתחות הטכנולוגית השפיעה מאוד על המשפחה בעידן המודרני.

כתוצאה מההתפתחות הטכנולוגית, ההורים איבדו את השפעתם הבלעדית על הילדים. אמצעי המדיה מאפשרים לילד ללמוד על העולם בעצמו ואינו תלוי בהוריו. ההורה כבר לא הסמכות המרכזית בהעברת הידע וניסיון החיים האישי שלו לילדיו.

4. במצב טראומתי חלק מהמידע נדחק מהזיכרון המודע כדי לאפשר תפקוד תקין.

במצב של חוויית טראומה, המוח והגוף מגויסים לתפקוד בתנאים של דחק קיצוני לפעמים עד כדי סכנת חיים של ממש. משום כך, מידע שאינו נחוץ באותה עת ושיכול להשפיע לרעב על תוצאות הטרומה – יכול להימחק. כך מתאפשרת התמקדות ותפקוד בעת הטרומה.

5. אנשים נוטים ללכת אחרי מנהיג כריזמטי מתוך הזדהות והתלהבות.

אנשים נוהרים לרוב אחרי מנהיג בעל כריזמה. מנהיג כריזמטי יודע לסחוף אחריו אנשים, מפגין ומייצר התלהבות לגבי עמדותיו, מעיד על חוזק פנימי ויכולת שליטה והשתלטות, מראה כישורי מנהיגות במישור המילולי והדימויי. כל אלה יוצרים רושם של אדם עם כוחות שניתן לסמוך עליו – הוא בעיקר מקנה תחושת ביטחון אצל האנשים, גם אם אין לה כיסוי במציאות.

6. מניעים שונים יכולים להניע אנשים שונים לאותה התנהגות.

לאנשים יש צרכים ורצונות שונים, אבל לפעמים הם יכולים להוביל לאותה התנהגות או עשייה. למשל, בקורס השכלה יש מי שמגיע על מנת להתקדם בעבודה, יש מי שרוצה להתקבל ללימודים ויש מי שרוצה לרכוש חברים. במקום עבודה חלק מהעובדים מבצעים את המוטל עליהם כי הם רוצים לקבל הערכה מהמנהל, חלק אחר עושה זאת כי הוא רוצה להרגיש שייכות ואחרים רוצים להשפיע על אנשים אחרים.

בהצלחה!